

E-xcellence label: srovnávací ukazatele

Lucie Rohlíková, Jana Vejvodová

Západočeská univerzita v Plzni, Odbor Kvalita, Oddělení koncepce celoživotního vzdělávání
2021

V tomto dokumentu je zpracován volný překlad srovnávacích ukazatelů z publikace Quality Assessment for E-learning: a Benchmarking Approach využívaných v rámci hodnocení kvality e-learningu při certifikaci E-xcellence label, kterou uděluje European Association of Distance Teaching Universities (EADTU).

European Association of Distance Teaching Universities (EADTU) je vůdčí evropskou asociací pro celoživotní otevřené a flexibilní vzdělávání v rámci distančního vysokoškolského vzdělávání a dlouhodobě se zabývá celou řadou specifických témat v oblasti otevřeného vzdělávání, distančního vzdělávání, on-line vzdělávání, otevřeného přístupu, multimédií, virtuální mobility, vzdělávacích komunit apod.

Aktuální podoba E-xcellence label je výsledkem několika navazujících projektů financovaných Evropskou unií, které byly realizovány pod záštitou EADTU: E-xcellence (2005-2006), E-xcellence plus (2008-2009) and E-xcellence Next (2011-2012). Společným cílem těchto projektů bylo vyvinout metodologii a podpůrné materiály pro zajištění kvality e-learningu ve vysokoškolském vzdělávání. Na projektech E-xcellence se pracoval základní tým expertů z 8 evropských univerzit se zkušenostmi s realizací e-learningu a dále rozšířený tým, ve kterém pracovali experti z 50 dalších vysokých škol.

Nástroje vytvořené v projektu E-xcellence byly využity institucemi, které se zapojily do projektů E-xcellence Plus a Excellence Next, a výsledky pilotních ověření byly diskutovány s příslušnými národními agenturami pro zajištění kvality.

Srovnávací ukazatele E-xcellence byly primárně vytvořeny jako srovnávací nástroj pro hodnocení nebo revizi e-learningových programů/předmětů/kurzů a systémů pro jejich podporu. Měly by zároveň sloužit zaměstnancům vysokých škol, kteří se věnují navrhování, vývoji, realizaci a hodnocení e-learningových programů/předmětů/kurzů. Ukazatele mohou být využity také tvůrci kurzů, učiteli a ostatními zúčastněnými jako užitečný vývojový nebo zdokonalovací nástroj, který mohou zahrnout do svých vlastních institucionálních systémů monitoringu, hodnocení a zlepšování kvality e-learningu.

Více informací k E-xcellence label je k dispozici na: <https://e-xcellencelabel.eadtu.eu/>

Překlad do českého jazyka byl realizován s cílem co nejvíce usnadnit vysokoškolským institucím v České republice sebereflektivní proces i proces strategického plánování v oblasti rozvoje e-learningu a otevřeného a distančního vzdělávání. V některých případech neexistuje zcela relevantní terminologie v českém jazyce, případně terminologie existuje, ale pojmy nejsou dostatečně rozšířené a známé, proto jsme při překladu volili volná vyjádření. Často jsme využili vyjádření opisem, případně jsme doplnili stručné vysvětlení. Snahou nicméně bylo zcela zachovat přesné číslování i smysl jednotlivých kritérií tak, aby se české vysoké školy mohly přímo s pomocí tohoto nástroje připravit na zpracování podkladů pro získání E-xcellence label.

Ukazatele poskytují sadu obecných vyjádření o kvalitě, které pokrývají širokou škálu kontextů, ve kterých pracují tvůrci e-learningových programů/předmětů/kurzů a další pracovníci. Ukazatele E-xcellence label by měly být relevantní doslova pro všechny e-learningové situace a mohou tvořit základ pro sebehodnocení kvality instituce.

Strategický management

1. Instituce má zpracovanou strategii pro rozvoj e-learningu, která je všeobecně známá a je součástí celkové strategie zajišťování kvality vzdělávání. Strategie pro rozvoj e-learningu je v souladu s právním a etickým rámcem instituce.
2. Instituce sleduje a zkoumá vznikající technologie a trendy v oblasti e-learningu a zvažuje možnosti jejich využití ve vzdělávání. Pro podporu e-learningu má instituce vytvořen organizační rámec umožňující, že instituce prostřednictvím finanční podpory a výzkumu přispívá k inovacím, rozvoji a hodnocení kvality e-learningu.
3. Při financování rozvoje e-learningu jsou zohledňovány požadavky na nákup technického vybavení, na zajištění softwaru, na nábor pracovníků, na školení a výzkum. Přihlíží se k očekávanému vývoji technologií a k vytížení pracovníků.
4. Strategie pro rozvoj e-learningu zajišťuje, že e-learningový systém (např. Learning Management System) je spolehlivý, bezpečný a efektivní a je kompatibilní s aktuálními řídicími informačními systémy (např. se systémem studijní agendy).
5. Pokud jsou součástí e-learningu externí aktivity a zdroje (např. virtuální mobilita studentů, partnerství institucí, vývoj a využívání otevřených vzdělávacích zdrojů a MOOC, používání sociálních sítí), jsou role a povinnosti zúčastněných stran jasně definovány, komunikovány s pověřenými osobami a případně řízeny provozními dohodami.

Tvorba kurikula

6. Kurikula programů/předmětů/kurzů, jejichž součástí je e-learning, zajišťují dosažitelnost výsledků učení a zároveň studentům umožňují studovat dle individuálních potřeb a možností.
7. Formativní a sumativní hodnocení výsledků učení je používáno vyváženě a přiměřeně kurikulu konkrétního programu/předmětu/kurzu.
8. Kurikulum programu/předmětu/kurzu je koncipováno tak, aby e-learning přispíval k dosažení odborných znalostí a odborných dovedností a zároveň obecných způsobilostí.
9. V rámci kurikula je prostor pro vytvoření studijních skupin a učebních komunit díky využití nástrojů pro on-line komunikaci. Otevírá se tak možnost kooperativního učení, kontaktu s externími odborníky i zapojení studentů do výzkumu a dalších odborných aktivit.

Autorská příprava v e-learningu

10. Každý program/předmět/kurz obsahuje jasnou formulaci výsledků učení v oblasti odborných znalostí i odborných dovedností. Existuje odůvodněná souvislost mezi definovanými výsledky učení, vyučovacími metodami, studijními materiály a hodnotícími metodami.
11. Obsah programu/předmětu/kurzu a použité metody vycházejí z formulovaných výsledků učení. V blended learningu je zdůvodněno zařazení jednotlivých prvků a forem výuky.
12. Na autorské přípravě programu/předmětu/kurzu se podílejí jak specialisté v daném oboru, tak technici a specialisté na e-learning.
13. Otevřené vzdělávací zdroje a jiné dostupné externí materiály jsou vybírány s ohledem na formulované výsledky učení. Pokud je to třeba, jsou tyto materiály upraveny a integrovány s ostatními studijními materiály. Externí zdroje jsou v kompletní podobě zahrnuty do recenzního řízení e-learningového programu/předmětu/kurzu stejně jako ostatní studijní materiály.
14. Studijní materiály obsahují interaktivní prvky (různé typy interakcí student-učivo, student-ostatní studenti, student-učitel), které studenty aktivizují a umožňují jim průběžné testování jejich dosažených odborných znalostí a odborných dovedností.
15. Studijní materiály určené pro samostudium poskytují studentům pravidelnou zpětnou vazbu prostřednictvím sebehodnotících aktivit nebo autokorektivních testů.
16. Pro tvorbu studijních materiálů je stanoven vizuální styl tak, aby grafická podoba materiálů byla co nejvíce konzistentní v rámci jednoho programu/předmětu/kurzu.
17. Kurikulum obsahuje formativní i sumativní hodnocení. Kvalitní hodnocení je jednoznačné, validní (adekvátní), reliabilní (spolehlivé) a spravedlivé. Jsou

přijata odpovídající opatření tak, aby bylo studentům zamezeno plagiátorství nebo vydávání se za někoho jiného, obzvláště pokud je hodnocení prováděno on-line.

18. Studijní materiály, včetně formulovaných výsledků učení, jsou před prvním použitím podrobeny odborné recenzi, a dále pravidelně revidovány, aktualizovány a zdokonalovány na základě zpětné vazby zainteresovaných stran.

Realizace e-learningu

19. Technická infrastruktura pro e-learning je vhodně navržena tak, aby zajistila adekvátní podporu programů/předmětů/kurzů pro dosažení vzdělávacích cílů, efektivní komunikaci a sociální interakci i pro potřebné administrativní úkony. Technické parametry infrastruktury vycházejí z požadavků zainteresovaných stran a odpovídají realistickým odhadům využívání systému a jeho budoucího rozvoje.
20. Datová úložiště a systémy určené ke komunikaci jsou bezpečné, spolehlivé a poskytují patřičnou úroveň ochrany osobních údajů. Jsou zavedena opatření pro obnovu systému v případě výpadku nebo poruchy.
21. Instituce má vytvořeny standardy pro údržbu, monitorování a kontrolu výkonu technické infrastruktury pro e-learning. Spolu s rozvojem infrastruktury a vývojem technologií pro e-learning jsou tyto standardy aktualizovány.
22. E-learningový systém obsahuje on-line nástroje, které podporují zvolené přístupy ke vzdělávání na úrovni instituce (učení zaměřené na studenta, sociální učení apod.) a odpovídají potřebám studentů i vyučujících.
23. Všem uživatelům jsou poskytovány relevantní, srozumitelné a konzistentní informace, jak e-learningový systém a další související služby používat.
24. Veškeré studijní materiály a informace, které jsou dostupné v e-learningovém systému instituce, jsou pravidelně revidovány, aktualizovány a zdokonalovány. Odpovědnost za aktualizace je jasně definovaná. Instituce pečuje o to, aby aktualizace studijních materiálů byla bezpečná a aby pracovníci, kteří aktualizace provádějí, měli zajištěn přiměřený přístup do systému pro provedení konkrétních úprav.

Podpora zaměstnanců

25. K rozvoji a využívání e-learningových prvků a aktivit adekvátně přispívají akademičtí pracovníci, specialisté na multimédia i administrativní pracovníci.
26. Instituce poskytuje zaměstnancům odpovídající školení a podporu. Školení jsou průběžně aktualizována vzhledem k aktuálním trendům v oblasti vývoje technologií i didaktiky e-learningu.
27. Pedagogický výzkum a inovace v e-learningu mají velkou prestiž a jsou považovány za vhodné aktivity v rámci kariérního rozvoje vysokoškolských učitelů.

28. Instituce věnuje pozornost sdílení příkladů dobré praxe, zkušeností z realizace e-learningových programů/předmětů/kurzů i výsledků výzkumu v oblasti e-learningu.
29. Instituce zajišťuje, že časová náročnost přípravy a realizace e-learningových programů/předmětů/kurzů a aktivit je přesně určena a zohledněna při vymezení celkové pracovní zátěže.
30. Akademickým pracovníkům, včetně externích lektorů, je k dispozici adekvátní podpora a zdroje (např. technický helpdesk, metodická a administrativní podpora).

Podpora studentů

31. Studentům jsou poskytovány jasné a aktuální informace o jednotlivých programech/předmětech/kurzech, včetně informací o vyučovacích a hodnoticích metodách.
32. Pro studenty je zpracován studijní průvodce obsahující základní informace o roli studenta a o právech a povinnostech studenta i instituce. Dále jsou zde informace specifické pro e-learning týkající se technického vybavení, přístupu do systémů a očekávané účasti studenta v kooperativních aktivitách.
33. Pro vytvoření a podporu studijních skupin/učebních komunit jsou využívána sociální média, a to buď v rámci e-learningového systému instituce, nebo s využitím externích aplikací.
34. Studenti mají přístup k podpůrným službám včetně technického helpdesku, administrativní podpory a poradenství v oblasti výběru programu/předmětu/kurzu.
35. Studenti mají přístup ke vzdělávacím zdrojům včetně přístupu do on-line knihovny. Součástí podpory studentů je studijní poradenství, možnost spolupráce s tutorem/mentorem, zaškolení do práce v e-learningovém systému a distribuce studijního průvodce a dalších relevantních studijních návodů.

E-xcellence label je nástroj, který pomáhá zajistit a trvale rozvíjet kvalitu poskytovaného online, otevřeného a flexibilního vzdělávání. Může sloužit nejenom jako značka kvality pro vysoké školy, které E-xcellence label získají, ale také jako referenční přehled pro univerzity, které teprve začínají rozvíjet nabídku flexibilních forem vzdělávání. Udělován je na tři roky, takže pro instituce, kterým je E-xcellence label udělen, je rovněž závazkem a motivací pro neustálý vývoj a zlepšování kvality.

Zdroj:

Kear, Karen; Rosewell, Jon; Williams, Keith; Ossiannilsson, Ebba; Rodrigo, Covadonga; Sánchez-Elvira Paniagua, Ángeles; Santamaría Lancho, Miguel; Vyt, André and Mellar, Harvey (2016). Quality Assessment for E-learning: a Benchmarking Approach (Third edition). [online]. [cit. 28-09-2021] .Maastricht: European Association of Distance Teaching Universities. Dostupné na WWW: <<http://e-xcellencelabel.eadtu.eu/tools/manual>>.